

Justitiedepartementet
Enheten för domstols- och åklagarfrågor
ju.remissvar@regeringskansliet.se med
kopia till ju.da@regeringskansliet.se

EU-kommissionens förslag till direktiv om ändring av brottsofferdirektivet (COM(2023) 424 final) Ju2023/01957

Borås tingsrätt har getts möjlighet att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om ändring av direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF.

Tingsrätten ser positivt på den grundläggande ansatsen att ytterligare stärka brottsoffrens ställning och konstaterar samtidigt att flera av de förbättringsområden som EU-kommissionen nu identifierat redan är omhändertagna inom ramen för svensk lagstiftning. Flertalet av förslagen tar också sikte på andra aktörer än de allmänna domstolarna. Utifrån de allmänna domstolarnas perspektiv har tingsrätten följande kommentarer och påpekanden gällande några av de ändringar som föreslås.

Artikel 10a – rätt till hjälp vid domstolen

I artikeln, som är ny jämfört med dagens direktiv, föreslås att det ska inrättas hjälp till brottsoffer i domstolens lokaler.

Tingsrätten har mycket goda erfarenheter av de insatser som brottsofferjouren gör och närvaron av stödpersoner i domstolens lokaler är en viktig förutsättning för både brottsoffer och andra som ska medverka i en förhandling. Dagens system är samtidigt baserat på ideellt arbete och så som tingsrätten förstår förslaget är det domstolens personal som ska tillhandahålla stöd till brottsoffer. Förslaget innebär att det kommer krävas mer resurser och det bör också övervägas om den personal som ska tillhandahålla föreskrivet stöd ska ha några särskilda kvalifikationer.

Artikel 10b – rätt till omprövning av beslut som fattats under domstolsförfaranden

Artikeln, som är ny jämfört med dagens direktiv, föreskriver att brottsoffer utan dröjsmål ska informeras om beslut som fattas i domstolsförfarandet som berör dem direkt och att det ska finnas en rätt till omprövning av sådana beslut. I vart fall ska rätten till omprövning omfatta beslut enligt artikel 7.1 (tolkning vid domstolsförhandling) och artikel 23.3 (åtgärder för brottsoffer med specifika skyddsbehov). När det gäller det senare avses till exempel åtgärder såsom medhörning, närvaro från annan plats än vid domstolen och

möjlighet att hålla förhandlingen inom stängda dörrar.

Nuvarande reglering i rättegångsbalken innebär att domstolen hanterar aktuella frågor under handläggningen eller i samband med huvudförhandling. Besluten som fattas är däremot inte sådana som kan överklagas särskilt. Förslaget innebär att det kommer krävas ändringar i rättegångsbalken.

Artikel 16 – rätt till beslut om ersättning i samband med det straffrättsliga förfarandet (punkt 1) och ersättning direkt från staten (punkt 2)

Den ändring som föreslås i artikelns första punkt innebär att brottsoffer i samma förfarande som det straffrättsliga ska få beslut om ersättning från förövaren. I dagens direktiv ges medlemsstaten en möjlighet att hantera sådant anspråk i annan ordning.

Utgångspunkten när det gäller enskilda anspråk är att dessa prövas i samband med brottmålet. Ändringen i direktivet innebär att bestämmelserna i 22 kap. rättegångsbalken behöver ses över, till exempel under vilka förutsättningar det kommer vara möjligt att även fortsättningsvis avskilja ett enskilt anspråk från brottmålet.

Förslaget i artikelns andra punkt innebär en ändring jämfört med idag där den som tillerkänts skadestånd först efter att ha vidtagit vissa åtgärder kan få ersättning från staten (se 10 § brottsskadelagen [2014:332]). Även här medför förslaget ett behov av lagändring.

Artikel 21 – skydd av personuppgifter som en del i rätt till skydd av privatliv

I artikeln föreslås en ny punkt som innebär att medlemsstaterna ska säkerställa att personuppgifter om ett brottsoffer som gör det möjligt för gärningspersonen att identifiera brottsoffrets bostadsort eller på annat sätt kontakta brottsoffret på något sätt inte lämnas ut till gärningspersonen, varken direkt eller indirekt.

Frågan har delvis varit föremål för lagstiftningsarbete nyligen (se prop. 2021/22:186 *En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring*) och riksdagen beslutade så sent som den 13 september 2023 att vissa beslutade ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inte skulle träda i kraft. Ändringarna avsåg sekretess för uppgift om enskild om bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysningar om var han eller hon bor stadigvarande eller tillfälligt, telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med honom eller henne samt personnummer. Som skäl för att lagändringen inte skulle träda i kraft angavs bland annat att förändringarna endast skulle ge ett illusoriskt skydd.

Förslaget till ny punkt innebär att motsvarande fråga behöver utredas på nytt. Mot kommissionens nu föreslagna reglering kan samma invändning göras som medförde att den ovan nämnda beslutade lagändringen upphävdes innan den trädde i kraft. Utifrån att den aktuella typen av uppgifter finns tillgängliga hos andra myndigheter blir en reglering i enlighet med förslaget sannolikt utan verkan.

Denna remiss har handlagts av lagmannen Peter Broberg, rådmannen Frida Barrstrand och tingsfiskalen Joel Fingal (föredragande).

Peter Broberg

Joel Fingal